



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۵/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

مشارکت شهروندان در مدیریت شهری

امین کاشفی نیا^۱، امیرحسین ربیعی^۲، سید جعفر متولیان^۳

۱. کارشناسی ارشد علوم ارتباطات دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی

۲. کارشناسی ارشد مدیریت دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی

۳. کارشناسی حسابداری دانشگاه علمی کاربردی قائمشهر

چکیده:

هدف این پژوهش مشارکت شهروندان در مدیریت شهری است، پژوهش حاضر کاربردی توصیفی و از نوع پیمایشی می‌باشد. این تحقیق در شهر تهران و شهروندان تهرانی می‌باشد. با توجه به معلوم بودن حجم و طبقه کارکنان شرکت، جهت نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه بندی شده استفاده خواهد شد و حجم نمونه ۲۱۹ نفر تعیین گردید، روایی پرسشنامه با استفاده از نظر اساتید و صاحب نظران و پایایی با توجه به مقادیر آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت. در این پژوهش برای آزمون فرضیات تحقیق از روش مدل سازی معادلات ساختاری با کمک نرم افزار اسمارت پی ال اس استفاده شده است. نتایج نشان داد که: علاقه شخصی، نفوذ اجتماعی بر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری موثر است. تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری برمقیاس برنامه ریزی شهری و محتوای برنامه ریزی شهری تأثیر دارد. تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر روند برنامه ریزی شهری تأثیر دارد.

واژگان کلیدی: تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری، روند برنامه ریزی شهری

۱. مقدمه:

دولت های محلی و متخصصان برنامه ریزی بصورت روز افزون به مشارکت عمومی در برنامه ریزی و مدیریت شهری علاقه مند شده اند. این نشان می دهد که آنها به تدریج از مزایای مختلف مشارکت عمومی در فعالیت های برنامه ریزی آگاه می شوند. این مزایا از کسب دانش محلی به روز برای حل مسئله است که با روش های معمول به راحتی در دسترس نیست. از این رو، بسیاری از محققان و متخصصان مدیریت دولتی بصورت عملی؛ نسبت به تنوع گسترده نقش مشارکت شهروندان در برنامه ریزی شهری توجه کرده



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اند(فانگ^۱، ۲۰۱۵). برخی از مطالعات معنای مشارکت را شرح داده اند و تجارب مختلفی را توصیف کرده اند که می توانند به عنوان ویتترین هایی از فرآیندهای مشارکت موفق یا ناموفق مشاهده شوند(مینر^۲، ۲۰۱۵؛ چنگ^۳، ۲۰۱۳).

شیوه مشارکت عمومی در سطوح مختلف و به اشکال مختلف در کشورها، شهرها، موضوعات و دوره های زمانی توسعه یافته است. اساسی ترین شکل مشارکت عمومی، با تمرکز بر ارائه اطلاعات، از زمان ظهور مفهوم مشارکت عمومی به طور گسترده ای گسترش یافته است. از دهه ۱۹۷۰، جلسات عمومی، گروه های بحث و سایر اشکال مشارکت به عنوان یک روند عمومی مدنظر و مورد توجه قرار گرفته است. در چنددهه اخیر کشور ایران تجربه بی سابقه ای در خصوص جامعه شهرنشینی کسب نموده است و نیاز به روش های برنامه ریزی پیشرفته در خصوص ساخت و سازهای شهری به وضوح احساس شده است. همچنین علی رغم این موضوع در سطح برنامه ریزی شهری و منطقه ای جایگاه حضور و مشارکت شهروندان در طرح های شهری ایران به فراموشی سپرده شده است. بغیر از این عوامل، عواملی چون فقدان نگرش سیستمی به شهر و شهرنشینی و در نهایت به طرح های شهری، ضعف نگرش و مطالعه شهر با منطقه پیرامونش، ضعف نگرش اجتماعی و فرهنگی به نظام شهرنشینی و شهرسازی، فقدان مدیریت واحد و یکپارچه شهری و ... سبب شده است که با وجود سابقه ای حدوداً پنجاه ساله در برنامه ریزی شهری رسمی در ایران، تاکنون مشکلات اندکی از نابسامانی و معضلات شهرنشینی، توسط این طرح هاحل و فصل شده اند.

۲. ادبیات پژوهش

مشارکت شهری

امروزه مشارکت در اجتماع محلی عامل مهم و موثری در مدیریت شهری محسوب می شود که در کشور ما به علت وجود نظام برنامه ریز متمرکز از بالا به پایین همواره مشارکت اجتماعی در حاشیه و یا به شکل صوری به اجرا در می آید. همین امر موجب شده است که حوزه عمومی (جز در مواردی) دچار ضعف باشد به بیان دیگر، دولت، اکثر حوزه ها را متعلق به خود دانسته و تصدی گری و اجرای ملزومات آن را بر عهده داشته است که این امر باعث مشارکت شهروندان به شکل صوری و حداکثر مشورتی می باشد و از سوی دیگر شهروندان نیز همواره دولت (به صورت عام) را مسئول و مجری بسیاری از وظایف و امور اجتماعی می دانند از آرمان های اصلی توسعه انسانی، توانمندسازی مردم است تا کارگزار در دگرگونی زندگی شخصی و اجتماعی شان شوند. همانگونه که آمارتیا سن می گوید، در اقدامات توسعه، مردم باید دیده شوند. فرصت مشارکتی داده شود که بطور فعال به سرنوشتشان شکل دهند و نه آنکه صرفا دریافت کنندگان منفعل نتایج برنامه های هرچند ماهرانه توسعه باشند (صرافی، ۱۳۹۱، ص ۲۲)

برنامه ریزی برای مشارکت دادن، حضور آگاهانه، شهروندان در عرصه های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، رفاهی و محلی، یکی از مهم ترین دغدغه ها و ضرورت های مدیران شهری است. در این میان نهادهای محلی مانند شوراهای و شهرداریها به دلایل مختلف در شکل گیری و ساماندهی مشارکت مردم به ویژه در مقیاس محلات و نواحی نقش ارزشمندی دارند (ذاکری، ۱۳۷۸، ص ۶۷)

در واقع حضور مردم برای حل مشکلات خود مردم امری لازم است در صورتی که مردم نخواهند یا نتوانند برای کمک به اداره امور شهر یا محله خود گام بردارند، احتمال اینکه مدیریت شهری نتواند مسائل حادی که شهر با آن روبروست را حل کند، بسیار است. از طرف دیگر اگر برنامه ریزان و مدیران امر شهری خواهان اجرا و تحقق برنامه های خود هستند باید آنها را با محیط اجتماعی خود هماهنگ سازند و چنین امری تنها با مشارکت مردم به دلیل شناخت ژرف آنها از نیازها، خواسته ها و محیط اجتماعی خود امکان

^۱ fung

^۲ minner

^۳ cheng



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

پذیر است (علوی تبار، ۱۳۸۷، ص ۱۲) در تهران، در سال‌های اخیر با اهتمام مدیریت شهری و همکاری و تعامل نهادها و سازمان‌های زیربسط، در قالب تشکیل و حمایت از فعالیتهای شورایی‌های محلات، اقدامات بسیار خوبی در زمینه استفاده از ظرفیت مشارکت و همکاری شهروندان و توجه به اولویتهای و نیازهای محلی صورت گرفته است و فعالیتهای دیگری نیز در این جهت به منظور اجرایی کردن رویکرد محله محوری در حال انجام است. یکی از جنبه‌های مهم نظریه حکمروایی خوب شهری، همان بعد مشارکت است چرا که اصل و بنیان نظریه مذکور بر حکومت مردمی استوار است یعنی حکومتی که در آن مردم اداره امور را بر عهده دارند (Dekker & Kempen، ۲۰۰۰، ص ۱۳۳)

شهرگرایی و شهرنشینی همراه با رشد فزاینده مسائل انسانی و اجتماعی، از پدیده‌های عمومی و رایج کشورهای در حال توسعه است. جوامعی که از یک طرف فرآیند گذار از اقتصاد معیشتی و روستائی به اقتصاد نوین و شهری و از طرف دیگر نرخ بی سابقه مهاجرت‌های شهری و هجوم اکولوژیکی را تجربه می‌نمایند، چنین دوران را با تنوعی از مسایل و معضلات انسانی، اجتماعی و کالبدی سپری می‌کنند که مبین ناکارآمدی سیاست‌ها و شرایط ساختاری در ابعاد ملی و منطقه‌ای است. تا حد زیادی رشد مادرشهرها و کلانشهرهای ایران محصول سیاست‌های تمرکزگرا و بهم خوردگی تعادل‌های اقتصادی، اجتماعی و مهاجرت نیروهای انسانی فراوان به سمت شهرها و بخصوص شهرهای بزرگ است. و لذا با توجه به رشد لجام گسیخته جمعیت انسانی و محدودیتهای منابع شهری، بسیاری از مسایل و مشکلات شهری از قبیل مسکن، حمل و نقل، آلودگی، مهاجرت، آسیب‌های اجتماعی و حاشیه‌نشینی به طرز بی رویه‌ای رشد یابد و بعضاً شاهد واژگونی منابع و خدمات شهری باشیم، بطوریکه تا حد زیادی دایره و عرصه عمل خدمات رسانی، برنامه ریزی و تصمیم گیری و تلاش در جهت حل مسایل شهری را بسیار محدود و تنگ نموده است. از این رو مشارکت شهروندان در مدیریت شهرها و محل سکونت خود به عنوان یکی از مسایل شهرها ضروری می باشد

در نظریه‌های سنتی برنامه‌ریزی (رویکرد سیستمی و مارکس گرایی) جایگاهی برای مشارکت شهروندان در نظر گرفته نشده و به مشارکت گروه‌های مردمی اعتباری قائل نشده است. اما در نظریه‌های جدید برنامه‌ریزی (وکالتی و مشارکتی) بحث مشارکت شهروندان مطرح می‌شود و هر کدام از این مکاتب به نحوی مشارکت شهروندان را مدنظر قرار می‌دهند.

نظریه وکالتی: برنامه‌ریزی وکالتی اصطلاحی بود که نخستین بار پال دیویدف در مقاله‌ای در مجله انجمن برنامه‌ریزان آمریکا به کار برد. دیویدف اعتقاد داشت که یکی از شیوه‌های عملی که تاکنون به عنوان مانع مشارکت همه جانبه شهروندان در تهیه طرحهای شهری عمل کرده است، اندیشه برنامه واحد بوده است و متولی تهیه آن هم اداره برنامه‌ریزی دولتی است (ذاکری، ۱۳۸۹، ص ۴۴) دیویدف در مقاله خود پیشنهاد می‌کند که گروه‌های مختلف اجتماعی اجازه داشته باشند که طرح‌ها و برنامه‌های رقیب برای توسعه شهر، منطقه، یا محله پیشنهاد کنند. این طرح‌ها می‌توانند با هم رقابت کنند و از میان آنها بهترین طرح یا برنامه برای توسعه انتخاب شود. با پذیرش کثرت گرایی در برنامه‌ریزی، واژه وکالتی معنا پیدا می‌کند، زیرا برنامه‌ریز به عنوان یک متخصص نقش وکیل اجتماعات شهری یا روستائی، گروه‌های شغلی، قومی و نژادی، شهرها، منطقه‌ها یا حتی کشورها را برعهده بگیرند. نظریه وکالتی پیشگام نظریه‌هایی بود که بر اساس مفهوم مشارکت ساخته شدند و یک دهه پیش از رواج این نظریه‌ها حدقل در عرصه برنامه‌ریزی شهری کوشیدند تا به نقد برنامه‌ریزی سنتی بسنده نکنند و راهکارهایی برای نوعی برنامه‌ریزی کثرت‌گرا و مردم محور پیش آورند. در پایان لازم به یادآوری است که بر این دیدگاه نظری انتقاداتی وارد شده است (اجلالی، ۱۳۹۱، ص ۲۰۵)

نظریه مشارکتی: در باب مفهوم مشارکت ادبیات گسترده‌ای در دهه‌های اخیر تولید شده است که تمامی آنها به ضرورت اتخاذ مکانیزم‌های انگیزشی در برنامه‌ریزی تاکید دارند که در تدوین بهینه اهداف و تحقق نتایج نهایی بسیار موثر است. مشارکت در



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اجتماع محلی بیانی جدید برای تعریف مفاهیم مرتبط بر حضور موثر اجتماعات محلی بود که به معنای دخالت مردم در ایجاد و مدیریت محیط زندگی خود تصور می‌شد (همان، ۲۲۱). فرایند برنامه‌ریزی مشارکتی در جهت پایدار ساختن الگوی مشارکت باید دارای خصیصه‌های زیر باشد (رفیعیان، ۱۳۸۵، ص ۶۶)

منطقی باشد: بدین منظور که ابتدا اصل موضوع و مشکل به صورت عمیق شناخته شود، شیوه‌های مختلف مشارکت و راه حل‌های مورد نظر تحلیل و بررسی گردد.

جامع باشد: بدین معنی که گروه‌های ذی‌نفع شامل مردم محلی، گروه‌های داوطلب، بخش خصوصی یا عمومی به طور فعال در مشارکت شرکت کنند و خود را جزئی از فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری تلقی کنند.

شفاف باشد: اطلاعات باید در دسترس، تحقیق و قابل‌بازبینی، منابع قدرت و تاثیرگذاری قابل مشاهده و آماده فعالیت باشند. موثر باشد: تصمیماتی که در این فرایند اخذ می‌گردد قابلیت اجرایی و تاثیرگذاری داشته باشند، بدین معنی که وظایف و مسئولیت‌ها شفاف و برنامه واقعی، عملی و قابل اجرا و مشارکت پذیر باشند.

استفاده از فرایند مشارکتی فقط یک آرمان زیبا نیست. بلکه می‌تواند سبب بهینه‌سازی فرایند و بهبود نتیجه طرح‌ها گردد. هورویتز (۱۹۷۵) اعتقاد داشت مردم می‌باید در همه فرایندهای برنامه‌ریزی محله‌ای از شروع مرحله آگاهی تا تحقق نتایج و اجرای برنامه‌ها حضور مستمر و تعریف شده‌ای داشته باشند تا مسئولیت نتایج را نیز بتوانند برعهده بگیرند در مواردی نیز نهادهای محلی در اشتراک مسئولیت خود می‌توانند مداخله نمایند (اجلالی، ۱۳۹۱، ص ۲۲۷)

نظریه پایه برنامه ریزی مشارکتی

اهداف نظریه پایه مشارکتی، حاکی از وجود آرمان‌های قوی‌ای به منظور اعمال فرایندهای برنامه ریزی مشارکتی محلی هستند. هرچند ممکن است به نظر آید بعضی از اهداف منظور شده غیر قابل دسترس یا بسیار آرمان‌گرایانه‌اند، لیکن هدف گیری این اصول به سمت کاهش تصدی‌گری وظایف از حاکمیت مرکزی و تقویت الگوی توسعه مشارکتی است. در زیر به بعضی از عناصر اصلی در ساختار نظریه پایه مشارکتی اشاره می‌شود

۱- مشارکت گروه‌های ذی‌نفع: در صورتی که هدف اصلی نیل به توسعه پایدار در مقیاس محلی باشد لازم است که همه گروه‌های ذی‌نفع به صورت گسترده و فعال در فرآیند تصمیم‌سازی مشارکت نمایند. بنابراین ضروری است مکانیسم‌های که سبب مشارکت همه گروه‌های ذی‌نفع، شامل بخش عمومی، خصوصی و اجتماعات محلی می‌شوند، توسعه یابند. این مکانیسم‌ها باید قابلیت انطباق برای طرح‌های مختلف را دارا باشند.

۲- ارتقا، استقلال محلی: این اصل یکی از راهکارهای اساسی به منظور نیل به اهداف پایداری در توسعه جاکمیت محلی است که از جمله حق انتخاب در رابطه با خدمات و امکانات و تسهیلات محلی و توسعه شبکه اجتماعات و ... را شامل می‌شود.

۳- اصل ترکیب و پیوستگی: استقلال و خودمختاری نهاد‌های مشارکت‌کننده نباید سبب جدایی آن‌ها از فضاهای پیرامون و نظام کلان برنامه ریزی جامعه شود، بلکه در مقابل پیوستگی میان لایه‌های افقی و عمودی جامعه در این فرایند به منظور ایجاد و ارتقا، سرزندگی قدرمندی و بهبود مکانیسم‌های تحقق‌پذیری برنامه‌ها ضروری است.

تنوع و قابلیت انطباق: اصل تنوع در واقع توجه به در نظر داشتن مکانیسم‌های انطباق‌پذیری در الگوهای برنامه ریزی مشارکتی است. ضروری است نتایج حاصل از فرایند برنامه ریزی مشارکتی با شرایط مختلف و گروه‌های مختلف اجتماعی اقتصادی قابلیت انطباق داشته باشد. (رفیعیان، ۲۲، ص ۱۳۱)



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ویژگی ها و مراتب مشارکت

اگرچه هر فرایند معین مشارکت فی نفسه موقعیتی محسوب نمیشود، ولی می توان اذعان داشت که ایجاد و نهادینه ساختن چنین جریانی ناکامی ها را به حداقل خواهد رساند. چهار ویژگی اساسی مشارکت به شرح زیر می باشد .

۱- مشارکت فی نفسه سودمند و موثر است .

۲- مشارکت منبع شناخت و اطلاعات درباره شرایط محلی، نیازها و نگرش هاست و بنابراین، کارایی تصمیمات را بهبود می بخشد. مشارکت رویکردی فراگیر و گشترنگراست که از طریق آن نیاز های پایه ای انسان برآورده می شوند.

۳- مشارکت وسیله دفاع از منافع گروه های مردم و افراد و همچنین ابزاری برای تامین نیاز های آنها در سطوح مختلف است که اغلب در جریان تصمیم گیری نادیده انگاشته می شود یا به دلیل سلطه سازمان های متولی و نهادهای بزرگ دولتی عموماً به شکل تشریفاتی اتفاق می افتد (اجلالی، ۱۳۹۱، ص، ۲۳)

دیدگاه های نظری درباره مشارکت:

مشارکت از سه دیدگاه قابل بررسی است؛ نگرش فرد به مسئله مشارکت، نگرش گروه و نگرش کلان نگر یا کلی (اجتماعی)

(۱) از دیدگاه فرد: بدین معنی که مشارکت کننده چه چیزی را برای مشارکت در عمل ارائه می کند و شخصیت رفتار، احساسات و تجربیات او چه تاثیری در روند مشارکت دارد.

(۲) از دیدگاه گروه: اثر متغیرهای ساختی بر عکس العمل گروه مشارکت کننده یا گروهی که فرد مشارکت کننده متعلق به آنهاست، مورد توجه قرار می گیرد.

(۳) از دیدگاه اجتماعی: در این دیدگاه به مشارکت اقشار، سازمان ها و نهادهای اجتماعی پرداخته شده و نقش سازمان ها و نهادهای اجتماعی در کلیت ساختار و جامعه مورد بررسی قرار می گیرد.

۳. فرضیات تحقیق

علاقه شخصی بر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری تأثیر دارد.

علاقه شخصی بر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری موثر است.

نفوذ اجتماعی بر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری تأثیر دارد.

نفوذ اجتماعی بر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری موثر است .

تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر مقیاس برنامه ریزی شهری تأثیر دارد.

تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر مقیاس برنامه ریزی شهری موثر است.

تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر محتوای برنامه ریزی شهری تأثیر دارد.



تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر محتوای برنامه ریزی شهری موثر است.

تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر روند برنامه ریزی شهری تأثیر دارد.

تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر روند برنامه ریزی شهری موثر است.

۴. روش تحقیق

نوع تحقیقات توصیفی- پیمایشی است. جامعه آماری عبارت است از مجموعه ای از افراد، اشیاء و... (واحد) که حداقل در یک صفت مشترک باشند. نمونه آماری عبارت است از مجموعه ای از نشانه ها که از یک قسمت، یک گروه یا جامعه بزرگتر انتخاب می شود، به طوری که این مجموعه معرف کیفیات و ویژگی های آن قسمت، گروه یا جامعه بزرگتر باشد (همان). تعیین حجم نمونه اهمیت فراوانی در قابلیت تعمیم نتایج آزمون به جامعه دارد. روش های مختلفی جهت تعیین حجم نمونه وجود دارد که دقیق ترین روش ها، روش های ریاضی جهت تعیین حجم نمونه است. (خاکی، ۱۳۸۵). جامعه آماری ساکنان منطقه یک شهر تهران می باشد، برای نمونه گیری از روش نمونه گیری تصادفی ساده با حجم نمونه مشخص استفاده گردید. هر محله ای در منطقه یک شهر تهران از نواحی مربوط به این منطقه به صورت تصادفی انتخاب گردید؛ محله های تجریش؛ دارآباد؛ سوهانک؛ اقدسیه و دزاشیب به صورت تصادفی انتخاب گردید. هر محله ۹۴ پرسشنامه توزیع گردید. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده گردید و حجم نمونه ۳۸۴ نفر تعیین شد.

۴.۲. ابزار گردآوری اطلاعات

در این پژوهش داده ها به روش میدانی جمع آوری شده است. در روش میدانی، پرسشنامه یکی از متداول ترین طرق جمع آوری اطلاعات است. جهت جمع آوری اطلاعات و دستیابی به اهداف، از پرسشنامه استفاده شده است که توسط کارکنان شهرداری تکمیل گردید. در این تحقیق از ابزار اندازه گیری پرسشنامه برای جمع آوری داده ها استفاده شده است که به این منظور از پرسشنامه استاندارد شده در تحقیقات نواک و همکاران (۲۰۲۰) استفاده شده است.

۴.۳. روایی و پایایی

روایی از واژه روا به معنی جایزه و درست گرفته شده است و روایی به معنای صحیح و درست بودن است. مقصود از روایی آن است که وسیله اندازه گیری، بتواند خصیصه و ویژگی مورد نظر را اندازه بگیرد (خاکی، ۱۳۸۶). در این پژوهش ضمن استفاده از پرسشنامه استاندارد، پرسشنامه به منظور سنجش روایی تحت بررسی کارشناسان آموزش و پرورش قرار گرفته و نظرات اصلاحی لحاظ گردید. بنابراین، پرسشنامه مورد استفاده به عنوان ابزار جمع آوری داده های این پژوهش دارای روایی مناسب بوده است. برای اندازه گیری



پایایی از شاخصی به نام ضریب پایایی استفاده می کنیم. دامنه ضریب پایایی از صفر تا مثبت یک است. ضریب پایایی صرف معرف عدم پایایی و ضریب پایایی یک معرف پایایی کامل است. میزان توانایی یک وسیله اندازه گیری، برای حفظ ثبات خود در طول زمان است. برای اطمینان از عدم ابهام در سئوالات و همچنین بومی کردن مقیاس ها و انطباق هر چه بیشتر با جامعه آماری، اقدام به انجام مطالعات اولیه و تعیین اعتبار پرسشنامه گردید. بدین منظور پرسشنامه به طور آزمایشی بین ۳۰ نفر از افراد جامعه توزیع گردید. در این پژوهش به منظور سنجش اعتبار پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. با استفاده از کامپیوتر و نرم افزار *SPSS* ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید که مقدار آلفای کرونباخ به دست آمده برای پرسشنامه ۰/۸۲ است. که نشان دهنده این است که این پرسشنامه ها از اعتبار بالایی برخوردار است.

سئوالات پرسشنامه براساس مقیاس ترتیبی و طیف پنج درجه ای لیکرت تنظیم گردیده و به صورت طبقه بندی شده و براساس موضوع فرضیات تحقیق طراحی شده اند. در جدول (۱) تعداد سئوال های طراحی شده برای سنجش هر متغیر مکنون و ضریب آلفای کرونباخ سئوال ها ارائه شده است.

۵. تجزیه و تحلیل داده ها

به منظور تحلیل داده ها و آزمون فرضیه های تحقیق از روش مدل یابی معادلات ساختاری استفاده شده است. مدل یابی معادلات ساختاری یک تکنیک چند متغیری و نیرومند از خانواده رگرسیون چندمتغیری و به بیان دقیق تر بسط مدل خطی کلی است که به پژوهشگر امکان می دهد مجموعه ای از معادلات رگرسیون را به گونه ای همزمان مورد آزمون قرار دهد. مدل یابی معادلات ساختاری یک رویکرد آماری جامع برای آزمون فرضیه هایی درباره روابط بین متغیرهای مشاهده شده و مکنون است، که به عنوان تحلیل ساختاری کوواریانس، مدل یابی علی و همچنین لیزرل نامیده شده است. اما اصطلاح غالب معادله ساختاری یا به طور خلاصه **SEM** می باشد. در این تحقیق برای بررسی روابط بین اجزاء مدل از مدل یابی معادلات ساختاری استفاده شده است. در این مدل فرض بر آن است که در میان مجموع هایی از متغیرهای مکنون، یک ساختار علی وجود دارد و متغیرهای مشاهده شده نشانگر آن هاست. بدین ترتیب این مدل شامل دو بخش (۱): مدل اندازه گیری و (۲) مدل معادلات ساختاری است. مدل اندازه گیری مشخص می کند که متغیرهای مکنون یا سازه های فرضی چگونه با متغیرهای مشاهده پذیر مرتبط اند و یا از طریق آن ها سنجیده می شوند. به بیان دیگر، ویژگی های اندازه گیری (یعنی ضرایب اعتبار و روایی) متغیرهای مشاهده شده چگونه از سوی متغیرهای مکنون توصیف می شود. اما مدل معادلات ساختاری، روابط علی میان متغیرهای مکنون، آثار علی و میزان واریانس تبیین شده و تبیین نشده را مشخص می سازد. مدل پژوهش حاضر، مدلی ساختاری است که شامل تعدادی متغیر مکنون و روابط علی میان آن ها است. هر یک از این متغیرهای مکنون از طریق گویه هایی که از طریق ممیزی و پرسش از کارکنان اندازه گیری می شوند، توصیف می شوند (غفاری آشتیانی و همکاران، ۱۳۹۱).



در متدولوژی معادلات ساختاری دو دسته ضرایب بین متغیرهای مکنون برآورد می شود:

اول: گاما که معرف ضریب مسیر بین یک متغیر مکنون برون زا و یک متغیر مکنون درون زا است.

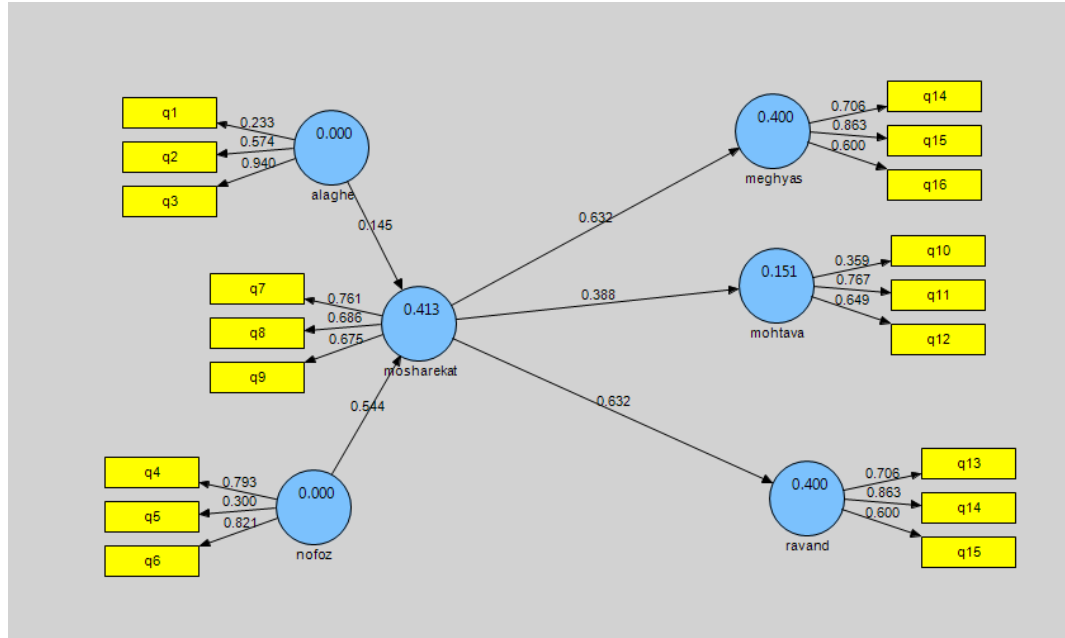
دوم: بتا که معرف مسیر بین یک متغیر مکنون درون زا و یک متغیر درون زای دیگر است.

جدول ۱: ضریب آلفای کرونباخ سؤال ها

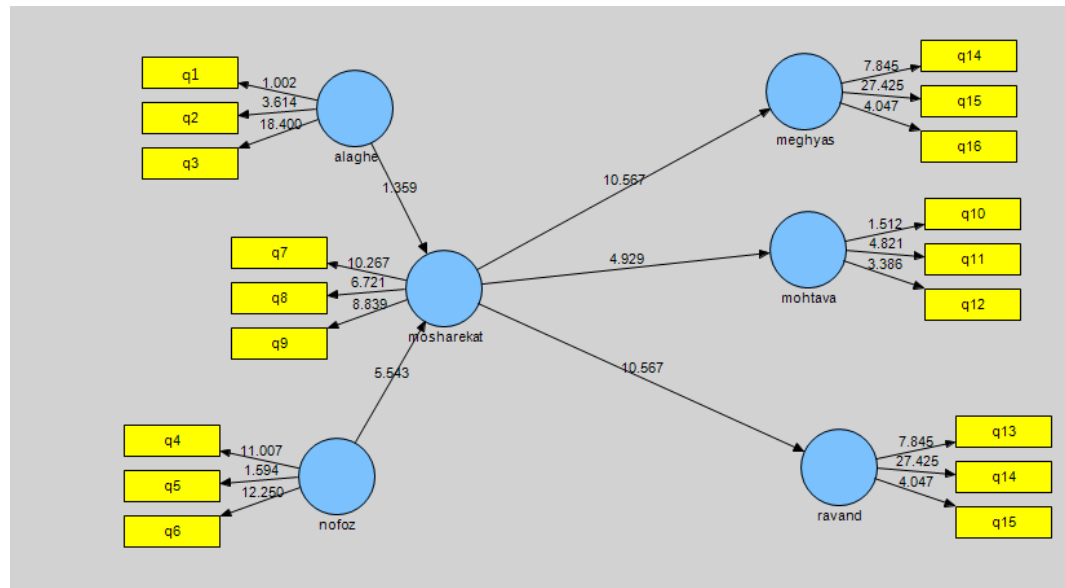
متغیر	آلفای کرونباخ
علاقه	۰/۸۹
مقایسه	۰/۹۱
محتوا	۰/۷۶
مشارکت برنامه ریزی شهری	۰/۸۲
نفوذ	۰/۸۸

برای آزمون صحت مدل نظری پژوهش و محاسبه ضرایب تأثیر از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی (PLS) به‌وسیله نرم‌افزار Smart-PLS^۳ استفاده شده است.

تکنیک PLS به‌صورت هم‌زمان روایی و پایایی مدل اندازه‌گیری سازه‌های نظری را ارزیابی می‌کند و برای ارزیابی مدل ساختاری با سازه‌های چند شاخصی با اثرات مستقیم و غیرمستقیم نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد (حجازی و رامشه، ۱۳۹۲). لذا در این پژوهش از روش PLS برای ارزیابی مدل مسیر و آزمون فرضیه‌ها استفاده شده است. در مدل PLS ارتباط میان متغیرهای مشاهده شده و سازه‌های متناظر، در مدل اندازه‌گیری و روابط میان سازه‌ها در مدل ساختاری ارزیابی می‌شود.



شکل ۱ مدل ساختاری پژوهش همراه با ضرایب استاندارد



شکل ۲ مدل ساختاری پژوهش در حالت معناداری



۵. بحث و نتیجه گیری

مطابق جدول ۱ می توان گفت تأثیر علاقه شخصی بر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری ۰/۱۴ است. آماره t برای این ضریب نیز ۱/۳۵ است که پایین تر از آستانه معناداری یعنی ۱/۹۶ به دست آمده است لذا فرض ما رد می شود. نتایج حاصل از این پژوهش با یافته های میسی و همکاران (۲۰۱۸) همسو است. مطابق جدول ۱ می توان گفت تأثیر نفوذ اجتماعی بر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری ۰/۵۴ است. آماره t برای این ضریب نیز ۵/۵۴ که بالاتر از آستانه معناداری یعنی ۱/۹۶ به دست آمده است لذا فرض ما تایید می شود. نتایج حاصل از این پژوهش با یافته های میسی و همکاران (۲۰۱۸) همسو است. مطابق جدول ۱ می توان گفت تأثیر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر مقیاس برنامه ریزی شهری ۰/۶۳ است. آماره t برای این ضریب نیز ۱۰/۵۶ است که بالاتر از آستانه معناداری یعنی ۱/۹۶ به دست آمده است لذا فرض ما تایید می شود. نتایج حاصل از این پژوهش با یافته های میسی و همکاران (۲۰۱۸) همسو است. مطابق جدول ۱ می توان گفت تأثیر همکاران (۲۰۱۸) همسو است. مطابق جدول ۱ می توان گفت تأثیر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر محتوا برنامه ریزی شهری ۰/۳۸ است. آماره t برای این ضریب نیز ۴/۹۲ است که بالاتر از آستانه معناداری یعنی ۱/۹۶ به دست آمده است لذا فرض ما تایید می شود. نتایج حاصل از این پژوهش با یافته های میسی و همکاران (۲۰۱۸) همسو است. مطابق جدول ۱ می توان گفت تأثیر تمایل به مشارکت در برنامه ریزی شهری بر روند برنامه ریزی شهری ۰/۳۸ است. آماره t برای این ضریب نیز ۱۰/۵۶ است که بالاتر از آستانه معناداری یعنی ۱/۹۶ به دست آمده است لذا فرض ما تایید می شود. نتایج حاصل از این پژوهش با یافته های میسی و همکاران (۲۰۱۸) همسو است. پیشنهاد می شود مسئولین فعالیتهای فرهنگی و هنری را تشویق کنند، مسابقات تئاتر، سرود، شعر، طنز، ورزش و هنرهایی از جمله گلیم بافی، ملیله کاری و... برگزار نمایند. بمنظور افزایش شهرت شهر، ایام تعطیل تورهای یک روزه برگزار نمایند و هر دفعه از یک منطقه شهر بازدید شود. جذابیت هایی در شهر ایجاد نمایند مثلاً براساس زندگی نامه یه هنرمند دوست داشتنی یا شخصیت جذاب تاریخی و تخیلی و بنوعی با نمایش جذابیت های شهر، تصویر شهر رو برای شهروندان مثبت تر نمایند. افراد مشهور شهر، هنرمندان، مخترعین و محبوبیت هایی که زاده شهر تهران هستند، برای مردم یادآور شوند و افتخاراتی که این شهر دارد، برای مردم مطرح شود و در مراسمات از افرادی که در حیات هستند دعوت به سخنرانی گردد و در غیر از آنها یاد گردد.



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر



ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع:

پرنون، زیبا؛ رضویان، محمدتقی (۱۳۹۷)، ضرورت و راهکارهای تحول نظام برنامه ریزی شهری بر پایه مدیریت شهروندمدار در ایران (مورد پژوهی کلانشهر تهران)، پایان نامه دکترای شهیدبهبشتی

داخ، محسن؛ کرمانی، علی (۱۳۹۹)، ارزیابی مشارکت شهروندان با روند توسعه شهری (مطالعه موردی شهرداری منطقه هفت تهران)، پایان نامه کارشناسی ارشد واحد تهران مرکزی

رضائی، هادی؛ لاله پور، منیژه (۱۳۹۹)، بررسی رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با مشارکت شهروندان در اداره شهر (مطالعه موردی: شهروندان شهر مراغه)، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه مراغه

زاهدانی، سید سعیدزاهد؛ بیدگلی، زهره (۱۳۹۱)، مدیریت شهری و تبیین مشارکت اجتماعی شهروندان، مطالعات جامعه شناختی شهری، ۵، ۱۱۹-۸۳

خادم الحسینی، احمد؛ عارفی، صفیه (۱۳۹۱)، شهر سازی مشارکتی و جایگاه مردم در برنامه ریزی شهری، مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، ۹، ۱۰۸-۱۲۳

Beijing Municipal Bureau of Statistics (۲۰۱۵). Beijing statistical yearbook ۲۰۱۵. Beijing, China: China Statistics Press.

Blake, J. (۱۹۹۹). Overcoming the 'value-action gap' in environmental policy: Tensions between national policy and local experience. *Local Environment*, ۴(۳), ۲۵۷-۲۷۸.

Boiral, O., & Paillé, P. (۲۰۱۲). Organizational citizenship behaviour for the environment: Measurement and validation. *Journal of Business Ethics*, ۱۰۹(۴), ۴۳۱-۴۴۵.

Bonaiuto, M., Carrus, G., Martorella, H., & Bonnes, M. (۲۰۰۲). Local identity processes and environmental attitudes in land use changes: The case of natural protected areas. *Journal of Economic Psychology*, ۲۳(۵), ۶۳۱-۶۵۳.

Brown, K., Adger, W. N., Devine-Wright, P., Anderies, J. M., Barr, S., Bousquet, F., ... Quinn, T. (۲۰۱۹). Empathy, place and identity interactions for sustainability. *Global Environmental Change*, ۵۶, ۱۱-۱۷.



- Brabham, D. C. (۲۰۰۸). Crowdsourcing as a model for problem solving: An introduction and cases. *Convergence the International Journal of Research Into New Media Technologies*, ۱۴(۱), ۷۵-۹۰.
- Brabham, D. C. (۲۰۱۲). Motivations for participation in a crowdsourcing application to improve public engagement in transit planning. *Journal of Applied Communication Research*, ۴۰(۳), ۳۰۷-۳۲۸. <https://doi.org/10.1080/00909882.2012.693940>.
- Buta, N., Holland, S. M., & Kaplanidou, K. (۲۰۱۴). Local communities and protected areas: The mediating role of place attachment for pro-environmental civic engagement. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, ۵-۶, ۱-۱۰.
- Belanche, D., Casaló, L. V., & Orús, C. (۲۰۱۶). City attachment and use of urban services: Benefits for smart cities. *Cities*, ۵۰, ۷۵-۸۱.
- Braun, E., Kavaratzis, M., & Zenker, S. (۲۰۱۳). My city – My brand: The different roles of residents in place branding. *Journal of Place Management and Development*, ۶(۱), ۱۸-۲۸.
- Carrus, G., Scopelliti, M., Fornara, F., Bonnes, M., & Bonaiuto, M. (۲۰۱۳). Place attachment, community identification, and pro-environmental engagement. New York, NY, USA: Routledge.
- Chen, X., Peterson, M. N., Hull, V., Lu, C., Lee, G. D., Hong, D., & Liu, J. (۲۰۱۱). Effects of attitudinal and sociodemographic factors on pro-environmental behaviour in urban China. *Environmental Conservation*, ۳۸(۱), ۴۵-۵۲.
- Cheng, T. M., & Wu, H. C. (۲۰۱۵). How do environmental knowledge, environmental sensitivity, and place attachment affect environmentally responsible behavior? An integrated approach for sustainable island tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, ۲۳(۴), ۵۵۷-۵۷۶.
- Cherng, H.-Y. S., & Liu, J.-L. (۲۰۱۷). Academic social support and student expectations: The case of second-generation Asian Americans. *Asian American Journal of Psychology*, ۸(۱), ۱۶-۳۰. <https://doi.org/10.1037/aap0000072>.



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر



ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

Dutton, J. E., Dukerich, J. M., & Harquail, C. V. (۱۹۹۴). Organizational images and member identification. *Administrative Science Quarterly*, ۳۹(۲), ۲۳۹-۲۶۳.

Dobson, A. (۲۰۰۷). Environmental citizenship: towards sustainable development. *Sustainable Development*, ۱۵(۵), ۲۷۶-۲۸۵.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (۱۹۸۱). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, ۳۹-۵۰.

Gifford, R., & Nilsson, A. (۲۰۱۴). Personal and social factors that influence pro-environmental concern and behaviour: A review. *International Journal of Psychology*, ۴۹(۳), ۱۴۱-۱۵۷.

Gleim, M. R., Smith, J. S., Andrews, D., & Cronin, J. J. (۲۰۱۳). Against the green: A multimethod examination of the barriers to green consumption. *Journal of Retailing*, ۸۹(۱), ۴۴-۶۱.

Gosling, E., & Williams, K. J. H. (۲۰۱۰). Connectedness to nature, place attachment and conservation behaviour: Testing connectedness theory among farmers. *Journal of Environmental Psychology*, ۳۰(۳), ۲۹۸-۳۰۴.

Hyun, Y. (۲۰۱۷), relationships between brand experiences, personality traits, prestige, relationship quality, and loyalty: an empirical analysis of coffeehouse brands, *international journal of contemporary hospitality management*, vol ۲۹,

Li, W., Feng, T. (۲۰۲۰) Analysis of citizens' motivation and participation intention in urban

Planning, Contents lists available at ScienceDirect, ۲۰۲۱-۱۳۲

Misic, K., podnar, K. (۲۰۱۸), Perception of city management, fellow residents, and Perceived External Prestige (PEP) as antecedents of city affective commitment - The city marketing perspective, *cities the international journal of urban policy planning*, ۳۰۱۲۲-۱۴۳